

**Toezichtverslag
2012**

**Toezichtverslag
2012**

Voorwoord

Al enkele jaren wordt in ‘politiek Den Haag’ discussie gevoerd over de toekomst van het stelsel van product- en bedrijfsschappen, ook wel als de Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie (PBO) aangeduid. Deze discussie is ook voor het toezicht op de schappen door de Toezichtkamer bijzonder relevant en richtinggevend, en is eind 2012 in een doorslaggevende fase beland. In tegenstelling tot het kabinet-Rutte I, dat samen met sociale partners geen voorstander was van het opheffen van de schappen, heeft het kabinet Rutte-II in het op 29 oktober 2012 gepresenteerde regeerakkoord bepaald dat de schappen worden opgeheven. Het nieuwe kabinet sluit daarbij overigens aan op een eind 2011 door de Tweede Kamer aangenomen motie om de schappen op te heffen.

Het allereerste schap (het Landbouwschap) werd in 1954 opgericht op basis van de in 1950 in werking getreden Wet op de bedrijfsorganisatie. Met de standpuntbepaling van het nieuwe kabinet ten aanzien van de schappen komt er nu na zestig jaar dus een einde aan deze bijzondere vorm van publiek-

rechtelijke ‘zelforganisatie’ van (belangrijke delen van) het Nederlandse bedrijfsleven. Hoe de opheffing van het stelsel van schappen exact zal plaatsvinden, is nog ongewis. Vele verschillende aspecten die samenhangen met de opheffing zullen door het kabinet, uiteraard voor zover relevant in afstemming met het parlement en de SER als toezichthouder, in de komende periode nog nader bezien en uitgewerkt worden.

De Toezichtkamer heeft in het verslagjaar wederom gepoogd om, ondanks de turbulente politieke omgeving en binnen de gegeven toezichtcapaciteit, aan de wettelijke toezichtopdracht zo goed mogelijk invulling te geven. Daarbij is zo veel mogelijk uitvoering gegeven aan de toezichtactiviteiten die in het Toezichtplan 2012 waren opgenomen, met een bijzondere focus op de reguliere toezichtactiviteiten. Als gevolg van de politieke ontwikkelingen ten aanzien van de schappen zag de Toezichtkamer zich evenwel ook in 2012 soms genoodzaakt om voorziene of geplande werkzaamheden aan te houden of te staken. En er was in relatie tot de politieke discussie ook regelmatig behoefte aan nadere, of andere, (toezicht)informatie die specifiek gegenereerd of opgesteld moest worden.

Zo heeft de Toezichtkamer bijvoorbeeld naar aanleiding van de eind 2011 aangenomen Kamermotie tot opheffing van de schappen, en voor schappen die daar destijds al op wilden anticiperen, een specifieke leidraad opgesteld. Deze *SER-leidraad afbouw of*

opheffing product- en bedrijfsschappen is in juli 2012 aan de schappen beschikbaar gesteld, met als doel om aan alle betrokkenen richting te geven en inzicht te bieden in de toepassing van de geldende wet- en regelgeving in de situatie van afbouw of opheffing. In de tweede helft van 2012 is een aanzienlijk deel van de toezichtcapaciteit dan ook ingezet om met diverse schappen, veelal nog informeel, van gedachten te wisselen over specifieke afbouw-/opheffingsplannen en daarmee verband houdende aangelegenheden. Hoe het ook zij, helder is dat zo lang de Wet op de bedrijfsorganisatie en daarmee de toezichtopdracht van de SER van kracht is, er van alle betrokken partijen ook de komende periode weer een bijzondere inspanning gevraagd zal worden; meer dan ooit zelfs. Want het publieke karakter van het stelsel van product- en bedrijfsschappen maakt dat bij opheffing, naast naleving van de geldende wet- en regelgeving, juist behoefte is aan een goede invulling door de schappen van de beginselen van zorgvuldigheid, transparantie en integriteit én scherp toezicht daarop.

Het verslag van de Toezichtkamer over het in 2012 uitgeoefende toezicht, treft u hierbij aan. Uiteraard onder bijzondere dankzegging aan Tini Hooymans, die in 2012 als lid van de Toezichtkamer is opgevolgd door Leo Stevens. Samen met de leden van de Toezichtkamer reken ik de komende periode ook weer op de gewenste flexibiliteit en medewerking van alle betrokken partijen, hoe lastig dat – gegeven het voorliggende politieke besluit – soms ook zal zijn.

Drs. J.A. Kamps
Voorzitter

Inhoud

Inleiding	6
Reguliere werkzaamheden	10
Goedkeuring verordeningen	10
Financieel overzicht	11
Onderzoeken representativiteit	14
Monitor Schilthuis korting	14
Scan jaarverslagen 2011	16
Risicogeoriënteerd toezicht en SER-leidraad afbouw of opheffing	17
Risicogeoriënteerd toezicht	17
SER-leidraad afbouw of opheffing product- en bedrijfschappen	19
Herziening regelgeving	25
Besluit beleidsregels toezicht	25
Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector	26
Bijlagen	
Bevindingen goedkeuring verordeningen	27
Overzicht voorzittersvergoedingen product- en bedrijfschappen 2010 en 2011	29
Overzicht product- en bedrijfschappen	30
Afkorting	32

Inleiding

De Sociaal-Economische Raad (SER) houdt toezicht op de product- en bedrijfschappen. Dit geschiedt op basis van de Wet op de bedrijfsorganisatie (Wbo), waarin de taken en verantwoordelijkheden van de SER als toezichthouder zijn vastgelegd. Het doel van dit toezicht is het bevorderen van het rechtmatig en doelmatig functioneren van de schappen. Het uitgangspunt daarbij is dat het uitoefenen van toezicht bijdraagt aan het goed functioneren van schappen afzonderlijk en van het stelsel als geheel. Dit stelsel wordt ook wel de Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie (PBO) genoemd.

De Wbo legt de verantwoordelijkheid voor het functioneren van schappen primair in handen van hun besturen en daarmee van de representatieve organisaties van ondernemers en werknemers die daarin vertegenwoordigd zijn. Daarnaast kent de wet verantwoordelijkheden en bevoegdheden toe aan de Kroon, aan de betrokken ministers van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW), Economische Zaken (EZ) en aan de SER. De raad van de SER heeft zijn toezichttaken gedelegeerd aan de Toezichtkamer, die de toezichttaken op eigen gezag en dus onafhankelijk uitoefent. De Toezichtkamer bestaat uit drie kroonleden. In 2012 waren dit: voorzitter Hans Kamps en de leden Ferdinand Grapperhaus en Leo Stevens (vanaf 1 april 2012 als opvolger van Tini Hooymans). Met het oog op de afstemming van werkzaamheden kent de Toezichtkamer overigens ook waarnemers van de ministeries van SZW en EZ, die de vergaderingen mogen bijwonen en daarin een raadgevende stem hebben.

Product- en bedrijfschappen

Product- en bedrijfschappen, ook wel als schappen of bedrijfslichamen aangeduid, zijn publiekrechtelijke samenwerkingsverbanden van representatieve ondernemers- en werknemersorganisaties die activiteiten ontplooiën ten behoeve van een branche of sector van het bedrijfsleven. Een schap verricht taken die individuele ondernemingen of verenigingen van ondernemers en werknemers ieder voor zich niet kunnen verrichten, maar die met het oog op het algemeen belang of het belang van de branche of sector noodzakelijk worden geacht.

Schappen zijn er in uiteenlopende branches en sectoren zoals de akkerbouw, de zuivel, de tuinbouw, de detailhandel en de horeca. Momenteel bestaan er zeventien schappen: elf productschappen en zes bedrijfschappen. Schappen worden ingesteld op verzoek van de desbetreffende branche of sector. Daarom bestaat er in sommige delen van het bedrijfsleven wel een schap en in andere delen niet. Kenmerkend voor een schap is het bindende karakter voor de ondernemers (bedrijfsgenoten) in de desbetreffende branche of sector: alle betrokken ondernemingen vallen eronder en ze moeten zich aan de regels van het schap houden.

Meer informatie over de schappen is opgenomen op de website van de SER onder: www.ser.nl/nl/taken/bestuurlijke/pbo/kennismaking.aspx.

In dit vierde Toezichtverslag wordt verslag gedaan van de bevindingen en verantwoording afgelegd over de werkzaamheden van de Toezichtkamer in het verslagjaar 2012. Leidend daarbij is, gezien het wettelijk mandaat van de SER als toezichthouder, de mate waarin de schappen voldoen aan hun wettelijke verplichtingen. En voor zover dat binnen datzelfde mandaat van de SER valt, is ook de doelmatigheid van het handelen van de schappen in meer procesmatige zin in de toezichtactiviteiten betrokken. Tevens treedt dit verslag – waar mogelijk – ook in detail met betrekking tot de toezichtbevindingen om zodoende het effect van de inspanningen van de Toezichtkamer meer inzichtelijk te maken. Waar relevant is specifieke detailinformatie opgenomen in een bijlage. Een feit daarbij is wel, zoals in het voorwoord al is aangegeven, dat de werkzaamheden van de Toezichtkamer in het verslagjaar grotendeels in het teken stonden van de actuele politieke discussie over het voortbestaan van het stelsel van de product- en bedrijfsschappen.

De Toezichtkamer vergadert gebruikelijkerwijs vier tot vijf keer per jaar. In 2012 hebben vijf vergaderingen van de Toezichtkamer plaatsgevonden, en wel op 27 januari, 12 april, 28 juni, 20 september en 14 december. Van de onderwerpen die tijdens deze vergaderingen geagendeerd en besproken zijn, wordt hierna verslag gedaan. Ten aanzien van sommige onderwerpen is overigens spoedige besluitvorming gewenst of noodzakelijk. De Toezichtkamer heeft hiertoe de mogelijkheid om besluiten ook tussentijds en schriftelijk te nemen. Van deze mogelijkheid is ook in het verslagjaar gebruikgemaakt, voornamelijk ten aanzien van de goedkeuring van verordeningen en besluiten van schappen.

De Toezichtkamer is van mening dat het de transparantie in de verantwoording van werkzaamheden ten goede komt indien zowel in voorkomende onderliggende rapportages als in dit Toezichtverslag, waar mogelijk, gebruikgemaakt wordt van zogenoemde *naming and shaming* (schappen bij naam noemen). Vóór het opstellen van definitieve rapportages en het Toezichtverslag wordt schappen door middel van hoor en wederhoor de gelegenheid geboden om aan te geven in hoeverre de voorgelegde bescheiden feitelijke onjuistheden bevatten. Zodra rapportages en het Toezichtverslag door de Toezichtkamer zijn vastgesteld, worden deze onverwijld aan de schappen en aan het ministerie van SZW ter beschikking gesteld. Daar waar relevant, worden schappen bij rapportages tevens gewezen op mogelijk geconstateerde omissies en doet de Toezichtkamer dienaangaande ook aanbevelingen. Vanwege de gewenste transparantie zijn deze aanbevelingen in voorkomende gevallen ook in een bijlage bij dit verslag opgenomen.

Het afgelopen jaar heeft de Toezichtkamer ook weer een Toezichtplan opgesteld. In het Toezichtplan 2013 staat waarop het toezicht op de schappen zich in het jaar 2013 richt. Conform de relevante wetsbepaling (artikel 137a, lid 1, Wbo) is

het Toezichtplan vóór 1 oktober 2012 door de Toezichtkamer vastgesteld en voor instemming aan de betrokken ministers van SZW en (toen nog) EL&I aangeboden. Daarbij zij opgemerkt dat het Toezichtplan 2013 als gevolg van actuele politieke ontwikkelingen ten aanzien van het stelsel van product- en bedrijfschappen, net als het Toezichtplan 2012, zich voornamelijk beperkt tot reguliere toezichtactiviteiten en er geen specifieke themaonderzoeken benoemd en aangekondigd zijn. Het uitgangspunt in het Toezichtplan 2013 is dat de actuele politieke situatie en ontwikkelingen bij schappen maken dat er snel en gericht hierop ingespeeld dient te (kunnen) worden. Daarom is in het plan de mogelijkheid opengehouden dat in 2013 door de Toezichtkamer enkele themaonderzoeken uitgevoerd worden in het kader van de SER-leidraad afbouw of opheffing product- en bedrijfschappen, die in 2012 primair ten behoeve van de schappen is opgesteld (zie hiervoor het hoofdstuk Risicogeoriënteerd toezicht en SER-leidraad afbouw of opheffing). Ook het Toezichtplan 2013 wijkt dus als gevolg van de actuele politieke situatie af van de gebruikelijke werkwijze.

Politieke ontwikkelingen

De toekomst van het stelsel van product- en bedrijfschappen is de afgelopen jaren regelmatig onderwerp van bespreking in de Tweede Kamer geweest. De Kamer, in het bijzonder de vaste Kamercommissie SZW, heeft diverse overleggen met de minister van SZW gevoerd, maar bijvoorbeeld ook betrokken partijen gehoord via een Rondetafelgesprek. Er is ook plenair over de schappen gedebatteerd en er zijn moties ingediend. Een van die aangenomen moties leidde in 2011 tot nader onderzoek van het kabinet naar de onmisbare taken van de schappen en de mogelijkheid om deze op een andere wijze uit te voeren. Dit onderzoek heeft geresulteerd in het Kabinetsstandpunt PBO van 5 oktober 2011. Hierin pleitte het kabinet voor behoud van het stelsel van schappen, zij het in de toekomst alleen nog maar gericht op zogenoemde taken van publiek belang (medebewind, plant- en diergezondheid en dierenwelzijn en voedselveiligheid en gezondheid). De Kamer kon zich hier uiteindelijk niet vinden, gezien de op 20 december 2011 breed aangenomen motie om het stelsel van schappen toch op te heffen. Het kabinet Rutte-I was hier, overigens samen met sociale partners, geen voorstander van en heeft, mede gezien de toentertijd demissionaire status van het kabinet, de Kamer in de zomer van 2012 gevraagd om te kiezen uit twee (op het eerdere kabinetsstandpunt gebaseerde) uitvoeringsmodellen. De Kamer is evenwel niet meer tot een dergelijke keuze gekomen, voornamelijk omdat de politieke discussie over de toekomst van de schappen in het najaar van 2012 in een nieuwe en doorslaggevende fase beland is.

Het kabinet-Rutte II heeft in het op 29 oktober 2012 gepresenteerde regeerakkoord bepaald dat de product- en bedrijfschappen worden opgeheven. Taken van publiek belang die nu door de schappen worden uitgevoerd, zullen in 2014 worden ondergebracht bij het ministerie van EZ. Ten aanzien van de overige

schaptaken (zoals voorlichting, promotie of belangenbehartiging) kunnen ondernemers volgens het regeerakkoord besluiten deze voor eigen rekening uit te voeren, of bijvoorbeeld via een brancheorganisatie.

Hoe de opheffing van het stelsel van schappen exact zal plaatsvinden, is nog ongewis. Vele verschillende aspecten die samenhangen met de opheffing zullen door het kabinet, uiteraard voor zover relevant, in afstemming met het parlement en de SER als toezichthouder, in de komende periode nog nader worden bezien en uitgewerkt. Inmiddels is overigens wel al bekend dat met de installatie van het kabinet Rutte-II de stelselverantwoordelijkheid voor de schappen in het kabinet na zestig jaar overgaat van de minister van SZW naar de minister van EZ. Deze zal de komende periode dan ook primair verantwoordelijk zijn voor het proces van opheffing en afwikkeling.

Leeswijzer

In hoofdstuk 1 wordt verslag gedaan van de reguliere werkzaamheden, waaronder het beoordelen en goedkeuren van verordeningen en het beoordelen van de financiële gegevens. Ook de *Scan jaarverslagen*, jaarlijks uitgevoerd op verzoek van de minister van SZW, en de periodieke *Monitor Schilthuiskorting* komen daarbij aan bod.

Hoofdstuk 2 staat vervolgens in het teken van het risicogeoriënteerde toezicht en de in het verslagjaar door de Toezichtkamer opgestelde *SER-leidraad afbouw of opheffing product- en bedrijfsschappen* en daarmee verband houdende werkzaamheden.

Ten slotte wordt in hoofdstuk 3 aandacht besteed aan de herziening in het verslagjaar van specifieke en algemene regelgeving die op de schappen van toepassing is.

Reguliere werkzaamheden

Goedkeuring verordeningen

De SER ziet erop toe dat schappen hun publiekrechtelijke bevoegdheden naar behoren en controleerbaar uitoefenen. De SER controleert of verordeningen en besluiten van de schappen niet in strijd zijn met de wet of de belangen van het bedrijfsleven als geheel niet schaden. Uitgangspunt bij het uitoefenen van toezicht is dat de schappen primair zelf verantwoordelijk zijn voor hun bestuurlijke handelen en voor de opgestelde verordeningen.

De Toezichtkamer van de SER hanteert een proactieve werkwijze bij de goedkeuring van verordeningen en besluiten. Dit betekent dat zij, waar nodig, de regelgeving van schappen zo veel mogelijk vroegtijdig probeert bij te sturen. Daarnaast worden ontwerpverordeningen soms op verzoek vooraf getoetst, waarna de schappen suggesties voor

verbeteringen krijgen aangereikt. Bij het toezicht wordt gebruikgemaakt van checklists en modellen. Deze bevatten de formele, procedurele en inhoudelijke vereisten waaraan regelgeving moet voldoen. Op deze wijze wordt een objectieve en consistente beoordeling gewaarborgd. De checklists zijn naast andere handleidingen en geleidebrieven te vinden op de SER-website www.ser.nl. Via het waarnemerschap in de besturen van de schappen vindt een enkele keer ook bijsturing plaats. Na de beoordeling van verordeningen wijst de Toezichtkamer de schappen schriftelijk op de verbeterpunten. Opmerkingen van de SER over verordeningen worden veelal door de schappen overgenomen en verwerkt. In de praktijk behoeft de SER zodoende zelden goedkeuring aan verordeningen te onthouden en dat is in het verslagjaar ook niet geschied.

Ter goedkeuring voorgelegde en behandelde verordeningen

Soort verordening/ besluit	Voorraad per 1-1-12	Ontvangen	Goedgekeurd	Ingetrokken of retour	Voorraad per 1-1-13
Autonoom	2	26	24	1	3
Algemene heffing		25	23		2
Bestemmingsheffing	20	89	78	16	15
Begrotingen		19	18		1
Herziene begrotingen		16	16		0
Jaarrekeningen	2	20	22		0
Gemeenschappelijke voorzieningen		1	1		0
Vergoedingen	3	6	7	1	1
Totaal	27	202	189	18	22

In 2012 zijn in totaal 202 verordeningen en besluiten aan de SER ter goedkeuring of instemming voorgelegd. In 2011 waren dat er in totaal 221.

Bevindingen

Het overgrote deel van de verordeningen en besluiten voldeed aan de vereisten en kon zonder opmerkingen worden goedgekeurd. De schappen zijn schriftelijk of via e-mail gewezen op punten in verordeningen die weliswaar goedkeuring niet in de weg staan, maar desalniettemin in een volgende verordening aanpassing behoeven. In een aantal situaties is met de schappen overleg gevoerd over hun regelgeving. Twee verordeningen werden na overleg met het betrokken schap gedeeltelijk goedgekeurd. Een aantal verordeningen uit voorgaande jaren is in 2012 ingetrokken. De bevindingen zijn per type verordening of besluit opgenomen in de bijlage *Bevindingen goedkeuring verordeningen*.

Financieel overzicht

Jaarlijks stelt de SER op basis van de jaarrekeningen en begrotingen van de schappen een overzicht van de belangrijkste financiële ontwikkelingen op. In een speciale uitgave van het PBO-blad, *PBO-special*, wordt dit overzicht weergegeven. In de in 2012 uitgegeven PBO-special, nummer 58 (26 oktober 2012), zijn op basis van realisatiecijfers in de jaarrekeningen 2010 en 2011 en de prognosecijfers in de begrotingen 2012 van de schappen de meest relevante financiële ontwikkelingen weergegeven. Aan de jaarrekeningen en begrotingen van de schappen heeft de SER bij verordening regels gesteld. Voor de jaarrekeningen 2010 en 2011 gold in dit kader de *Verordening financiën bedrijfslichamen 1999* (Vfb 1999). Deze is in 2011 vervangen door de *Verordening financiën bedrijfslichamen 2011* (Vfb 2011). De Vfb 2011 geldt met ingang van het begrotingsjaar 2012. De belangrijke verschillen tussen de Vfb 2011 ten opzichte van de Vfb 1999 betreffen:

- het vervallen van de verplichting om begroting en jaarrekening in te delen naar de voorgeschreven hoofdfuncties;
- een inrichting van baten en lasten die beter aansluit bij de werkzaamheden van de schappen;
- het versterken van de financiële planning & control-cyclus van de schappen en de daarop gestoelde verantwoording (hiervoor is in de Vfb

2011 meer samenhang gebracht tussen de meerjarenraming, de begroting en de jaarrekening); en

- het opnemen van meer waarborgen voor een transparante verantwoording, in het bijzonder ten aanzien van onderwerpen als het vermogensbeleid en de voorzittersvergoedingen.

Om, gezien de verschillen tussen de Vfb 2011 ten opzichte van de Vfb 1999, een vergelijking tussen het jaar 2012 en de jaren 2010 en 2011 mogelijk te maken, zijn de financiële ontwikkelingen bij de schappen op een hoger aggregatieniveau weergegeven dan in de Toezichtverslagen van de voorgaande jaren.

Alle schappen hebben hun jaarrekeningen 2010 en 2011 en begrotingen 2012 *going concern* opgesteld. De hier weergegeven financiële ontwikkelingen bij de schappen zijn dan ook in het licht van *going concern* te beschouwen. Op het moment echter dat het voornemen in het regeerakkoord om alle schappen op te heffen verder gestalte krijgt, in de vorm van nadere uitwerking en politieke besluitvorming, zullen de schappen uiteraard hun begrotingen en bijbehorende jaarrekeningen in het kader van opheffing dienen op te stellen. Dit geldt vanzelfsprekend ook in situaties waarin schappen, of hun dragende organisaties, zelf besluiten tot (het voorbereiden van) opheffing.

In de navolgende tabel is een overzicht opgenomen van de financiële gegevens van de gezamenlijke schappen betreffende de jaarrekeningen 2010 en 2011 en de begroting 2012. Uiteraard zijn de financiële gegevens uit de jaarrekeningen en de begrotingen niet geheel met elkaar te vergelijken. In het geval van jaarrekeningen gaat het immers om realisatiecijfers, terwijl het bij begrotingen gaat om prognoses. Afhankelijk van bijvoorbeeld economische ontwikkelingen kan de grondslag voor de heffingen fluctueren, waardoor de gerealiseerde heffingsopbrengst afwijkt van de eerdere prognose.

Realisatie 2010-2011 (jaarrekeningen) en prognose 2012 (begrotingen) schappen

KERNCIJFERS (in duizenden euro's)		Realisatie 2010	mutatie	Realisatie 2011	mutatie	Prognose 2012	mutatie
Baten							
1	Heffingen en retributies	179.780	-4%	178.927	0%	161.163	-10%
2	Vergoedingen van derden	34.348	-2%	32.336	-6%	36.759	14%
3	Overige	29.241	-23%	31.092	6%	13.540	-56%
Totaal baten		243.369	-6%	242.354	0%	211.462	-13%
Lasten							
1	Personeel en organisatie	93.163	0%	92.120	-1%	89.185	-3%
2	Diensten door derden	154.778	-4%	152.231	-2%	152.195	0%
3	Overige	10.216	-9%	11.167	9%	6.047	-46%
Totaal lasten		258.156	-3%	255.518	-1%	247.427	-3%
Exploitatiesaldo		-14.787	130%	-13.164	-11%	-35.966	173%
Vermogen ultimo boekjaar							
Algemene en bestemmingsreserves		202.623	-6%	189.459	-6%	144.483	-24%
Bestemmingsfondsen		84.145	4%	83.635	-1%	71.558	-14%
Personele voorzieningen		9.830	-26%	11.429	16%		
Overige voorzieningen		5.401	-17%	3.623	-33%		
Overige fondsen				4.205			
Totaal Vermogen 31/12		301.998	-5%	292.352	-3%	216.041	-26%
Personeelsbestand							
Personen 31/12		867	-3%	803	-7%	789	-2%
Fte's 31/12		782	-2%	722	-8%	712	-1%

Baten

In 2010 en 2011 hebben de schappen tezamen een ongeveer gelijk bedrag van ruim 240 miljoen euro aan baten gerealiseerd. De baten van de schappen bestaan voornamelijk uit heffingen en retributies. De schappen hebben voor het jaar 2012 ruim 30 miljoen euro minder begroot aan baten dan de ruim 240 miljoen euro die in 2011 is gerealiseerd. Dit hangt met name samen met de in 2012 gestarte reorganisatie bij het Productschap Tuinbouw (PT)¹ waarbij, naast de reductie in taken en personeel, het de bedoeling is in 2012 minder heffingen op te leggen (57 miljoen euro in 2011 en 37 miljoen euro in 2012).

Een ander deel van de totale baten, de ontvangen vergoedingen van derden, nam af van bijna 34 miljoen euro in 2010 naar 32 miljoen euro in 2011. De rubriek *Vergoedingen van derden* bestaat uit vergoedingen voor (overheids)taken die in het kader van medebewind alleen aan de productschappen zijn opgedragen (2011: 67 procent) en vergoedingen voor verrichte werkzaamheden voor derden (2011: 33 procent). De afname van 6 procent in deze rubriek valt toe te schrijven aan de lagere vergoedingen die productschappen in het kader van de medebewindstaken hebben ontvangen. Een verdere afname van twee miljoen euro voor deze taak van de productschappen wordt ook in 2012 verwacht. Daarentegen is een toename van vier miljoen euro aan vergoedingen voor de te verrichten werkzaamheden voor derden geprognosticeerd. Per saldo stijgt daarmee het begrote bedrag voor deze rubriek met twee miljoen euro.

Lasten

De totale lasten van de schappen zijn in 2011, net als in 2010, licht gedaald; van 258 miljoen euro naar 255,5 miljoen euro. Het merendeel van de lasten, 60 procent, besteedden de schappen in 2010 en 2011 onder de noemer *Diensten door derden* aan de financiering van activiteiten ten behoeve van de ondernemers in hun respectievelijke sectoren (bijvoorbeeld subsidiëring van onderzoek naar diergezondheid). De gerealiseerde lasten voor *Diensten door*

derden in de periode 2010-2011 laat ook een lichte daling zien. Het bedrag dat de schappen tezamen hebben begroot voor de financiering van activiteiten onder de noemer *Diensten door derden*, is overeenkomstig de realisatie in 2011 252 miljoen euro. De besteding door schappen aan kosten in verband met *Personeel en organisatie* blijft in 2011 ongeveer gelijk aan die in 2010 (ruim 90 miljoen euro). Dit is overigens in overeenstemming met voorgaande verslagjaren.

Reserves

De omvang van de reserves (algemene reserves en bestemmingsreserves) van de schappen laat sinds vier jaar een daling zien. De reserves zijn in 2011 ten opzichte van 2010 met een bedrag van 13 miljoen euro gedaald naar ruim 189 miljoen euro. Een verdere daling naar 144 miljoen euro is voorzien in de begrotingen 2012 van de schappen tezamen.

In de Vfb 2011 is ten aanzien van de reserves van schappen de eis gesteld dat de som van de algemene reserve en bestemmingsreserves maximaal gelijk is aan de lasten over het verslagjaar. Het centrale uitgangspunt hierbij is dat de schappen, als vorm van openbaar bestuur, een beperkte behoefte behoren te hebben aan reserves om zich in te dekken voor tegenvallende inkomsten of onverwachte uitgaven. Bij het overschrijden van deze norm kan de Toezichtkamer op gemotiveerd verzoek van een schap ontheffing verlenen. Aan een dergelijke ontheffing kan de Toezichtkamer voorwaarden verbinden. Over het jaar 2010 voldeden drie schappen niet aan de reservenorm, te weten Productschap Akkerbouw (PA), Productschap Vis (VIS) en Productschap Wijn (PW). In 2011 voldeden VIS en PW niet aan de norm voor de omvang van de reserves. De Toezichtkamer heeft hiervoor aan VIS onder strikte voorwaarden ontheffing verleend. Aan PW is eerder al ontheffing verleend (zie ook de bijlage *Bevindingen goedkeuring verordeningen*). Aangezien deze informatie gebaseerd is op de jaarrekeningen van de schappen, kan inzicht in de reservepositie van de schappen in 2012 overigens pas in 2013 verkregen worden.

¹ Zie voor de afkortingen van alle schapnamen de bijlage Afkortingen

Voorzittersvergoedingen

Net als in voorgaande jaren hebben de voorzittersvergoedingen in 2012 specifieke aandacht gekregen. In de bijlage *Overzicht voorzittersvergoedingen schappen 2010-2011* zijn, op basis van de jaarrekeningen 2011, de aantallen dagdelen die voorzitters werkzaam zijn voor het schap en de bijbehorende bedragen voor de voorzittersvergoedingen opgenomen. Uit het overzicht blijkt dat voor bijna alle voorzitters het aantal werkzame dagdelen voor het schap in 2011 in vergelijking met 2010 gelijk is gebleven.

Een stijging in het aantal werkzame dagdelen betreft de voorzitters van het Bosschap (BOS) en het Hoofdbedrijfschap Ambachten (HBA); van 1,2 naar 1,5 dagdelen, respectievelijk van 4 naar 5 dagdelen. De voorzitter van het Hoofdbedrijfschap Detailhandel (HBD) was in 2011 deels minder dagdelen voor het schap werkzaam (van 5 naar 4 dagdelen). De voorzittersvergoedingen zijn in 2011 in vergelijking met 2010 in geringe mate gewijzigd. Gezien de stijging respectievelijk afname in het aantal werkzame dagdelen, is de vergoeding voor de voorzitter van BOS en HBA toegenomen en is de voorzittersvergoeding HBD afgenomen. De vergoeding voor de voorzitter van PT is in vergelijking met 2010 fors lager. Dit heeft te maken met het ontbreken van een voorzitter in de eerste vijf maanden van 2011.

Het beeld dat de aantallen voor de schappen werkzame dagdelen van de voorzitters en de bijbehorende voorzittersvergoedingen in hun algemeenheid geringe afwijkingen laten zien, is ook het beeld van voorgaande jaren. Op basis van de begrotingen 2012 van de schappen en de daarin uitgetrokken bedragen voor de voorzittersvergoedingen is de verwachting dat dit beeld in 2012 wordt bestendigd.

De voorzittersvergoedingen vallen onder werksfeer van de Wet openbaarmaking uit publieke middelen gefinancierde topinkomens (Wopt). Op grond van de Wopt zijn ook de schappen verplicht om topinkomens te publiceren in de jaarrekening en deze zo nodig te melden aan het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (zie ook het hoofdstuk *Herziening regelgeving*). De norm hier-

voor, zoals opgenomen in de Wopt (het gemiddelde belastbare loon van ministers; de balkenendenorm), is ten aanzien van de voorzittersvergoedingen in 2010 en 2011 door alle schappen nageleefd. Ook hier geldt op basis van de begrotingen 2012 van de schappen dat er geen aanleiding is om te veronderstellen dat dit voor het verslagjaar niet het geval zou zijn.

Onderzoeken representativiteit

Tot de taak van de Toezichtkamer behoort ook het verrichten van periodiek onderzoek naar de representativiteit van de dragende ondernemers- en werknemersorganisaties van de product- en bedrijfschappen. De dragende organisaties van een schap moeten voldoende representatief zijn. Dat wil zeggen dat zij in voldoende mate (kwalitatief en kwantitatief) de bedrijfsgenoten (ondernemers in de betreffende branche of sector) dienen te vertegenwoordigen. Een dergelijk onderzoek geschiedt in elk geval voorafgaand aan de instelling van een product- of bedrijfschap, en vervolgens telkens na het verstrijken van een periode van vier jaar. Als gevolg van de actuele politieke situatie zijn er door de Toezichtkamer in het verslagjaar geen representativiteitsonderzoeken uitgevoerd en zal dit, gezien de besluitvorming van het kabinet-Rutte II, ten aanzien van de opheffing van het stelsel van schappen ook niet meer geschieden.

Monitor Schilthuiskorting

De aftrek voor georganiseerde ondernemers, ook wel Schilthuiskorting genaamd, is de in de Wbo opgenomen mogelijkheid voor product- en bedrijfschappen om leden van ondernemersverenigingen een korting te geven op de heffing van het schap. Deze korting wordt toegestaan tot een deel van het bedrag dat de leden als contributie aan de ondernemersverenigingen betalen. De korting kon tot voor kort niet méér bedragen dan de helft van de heffingen. De Toezichtkamer controleert aan de hand van

de begrotingen, de jaarrekeningen en de heffingsverordeningen van de schappen in hoeverre deze de Schilthuiskorting op juiste wijze toepassen.

In 2009 is de Wbo gewijzigd, hetgeen betekent dat het – na een afbouwperiode van vier jaar – met ingang van 2013 niet langer mogelijk is om Schilthuiskorting te verlenen op bestemmingsheffingen. Vanwege deze wetwijziging is afgesproken dat de monitor gedurende de afbouwperiode jaarlijks wordt uitgevoerd.

In 2012 mochten de schappen voor de laatste keer Schilthuiskorting toepassen in de bestemmingsheffingsverordeningen en daarbij gold dan nog maximaal een percentage van 10. In 2011 bedroeg dit nog 30 procent. Overigens blijft de aftrek ten aanzien van de algemene of huishoudelijke heffing gemaximeerd op 50 procent.

Bevindingen

Bij de toepassing van de Schilthuiskorting wordt de maximumnorm van 50 procent voor wat de algemene heffing betreft door alle schappen nageleefd. De maximumnorm van 10 procent voor het jaar 2012 voor de toepassing van de korting op de bestemmingsheffing wordt eveneens nageleefd. Op basis van de begrotingscijfers over 2012 is voorts niet gebleken dat de verlaging van het maximale kortingspercentage bij bestemmingsheffingen heeft geleid tot een verschuiving naar méér of hogere algemene heffingen.

Aangeboden

De *Monitor Schilthuiskorting* is op 22 oktober 2012 aangeboden aan het ministerie van SZW.

“... nieuwe tijden bieden ook nieuwe kansen.”

Addy Risseeuw, manager Medebewindorganisatie Productschappen

“Het jaar 2012 zal de geschiedenis ingaan als historisch, gezien het voornemen van het kabinet-Rutte II om met de product- en bedrijfschappen een complete bestuurslaag op te heffen. Historisch, temeer omdat dit gebeurt ondanks een groot draagvlak bij het bedrijfsleven. Zelfregulering via het poldermodel wordt niet meer op prijs gesteld, lijkt het wel! Aan de andere kant: nieuwe tijden bieden ook nieuwe kansen. Vanuit de pas gevormde medebewindorganisatie van de productschappen zullen we 2013 gebruiken om samen met het ministerie van EZ en het bedrijfsleven creatief te bezien hoe we in de nieuwe omgeving de agrarische sector en visserij bij de uitvoering van Europese en nationale regelingen optimaal kunnen ondersteunen met behoud van kwaliteitsniveau en servicegraad.”

Scan jaarverslagen 2011

Sinds 2001 voert de SER ieder jaar een scan uit van de jaarverslagen van de schappen. In de *Rapportage scan jaarverslagen* geeft de Toezichtkamer de mate van transparantie in de verantwoording van beleid in de jaarverslagen van de schappen aan. Bij de scan wordt alleen geïnventariseerd of alle relevante aandachtspunten in het jaarverslag aan bod komen; er vindt geen inhoudelijke beoordeling plaats over de wijze waarop de schappen de gevraagde informatie verantwoorden.

In overleg met het ministerie van SZW is in het verleden een checklist opgesteld met alle aandachtspunten die van belang zijn voor de verantwoording van de werkzaamheden, het gevoerde beleid en de vereisten die volgen uit de principes van goed schapbestuur. De checklist bevatte in totaal 33 aandachtspunten. Eind 2010 heeft een evaluatie plaatsgevonden naar aanleiding van de *Scan jaarverslagen 2009*, die geleid heeft tot een herijking van de checklist. De checklist is teruggebracht tot drie hoofdonderwerpen met in totaal veertien aandachtspunten. Hiermee werd beoogd tot een meer doelgerichte scan te komen en tegelijkertijd de administratieve lasten voor de schappen te verminderen. De aangepaste systematiek is voor het eerst toegepast op de jaarverslagen over 2011, die in 2012 beoordeeld zijn.

De drie hoofdonderwerpen zijn de principes van goed schapbestuur, beleidsverantwoording en overige onderwerpen. De schappen dienen in de jaarverslagen in dat kader te rapporteren over onder meer de volgende onderwerpen:

- vergoedingen van de voorzitter en het bestuur;
- personele unies;
- beleidscyclus (beleidsdoelen, ingezette middelen, resultaten);
- nieuwe activiteiten (dan wel een aanpassing van bestaande activiteiten);
- administratieve lasten die voortvloeien uit besluiten in het verslagjaar;

- het gekozen stelsel van intern toezicht;
- doelstellingen en effecten van het beleid en de terugkoppeling daarvan;
- bestuur en organisatie en regelgeving.

Anders dan het toezicht op de principes van goed schapbestuur kent de SER geen wettelijke grondslag om de jaarverslagen van de schappen te beoordelen. De Toezichtkamer voert de scan jaarlijks uit op verzoek van de minister van SZW, die de bevindingen kan benutten om de Tweede Kamer nader te informeren.

Bevindingen

In vergelijking met 2010 zijn de jaarverslagen over 2011 verder verbeterd. Ten aanzien van de principes van goed schapbestuur voldoen alle schappen, evenals vorig jaar, aan de vereiste verantwoording. Ten aanzien van de beleidsverantwoording en de onderwerpen bestuur en organisatie en regelgeving (autonome en heffingsverordeningen) voldoen thans alle schappen aan de gestelde criteria. Dit is een verbetering ten opzichte van vorig jaar. Geconstateerd kan worden dat daarmee alle schappen voldoen aan de criteria die zijn opgenomen in de herziene lijst van aandachtspunten.

Aangeboden

De *Scan jaarverslagen 2011* is op 22 oktober 2012 aangeboden aan het ministerie van SZW.

Risicogeoriënteerd toezicht en SER-leidraad afbouw of opheffing

Risicogeoriënteerd toezicht

Voor de SER als toezichthouder is het essentieel om een getrouw en actueel beeld van de schappen te hebben en te blijven houden. Om zo effectief mogelijk toezicht te kunnen houden, maakt de Toezichtkamer ook gebruik van risicogeoriënteerd toezicht. Het kenmerk van het toepassen van risicogeoriënteerd toezicht door de Toezichtkamer is het inventariseren van toezichtthema's en het bijbehorend opstellen van profielen van schappen op basis waarvan de prioriteiten in het toezicht voor elk jaar worden vastgesteld. Deze werkwijze dient ertoe de beschikbare toezichtcapaciteit zo gericht en efficiënt mogelijk in te zetten. In het kader van het risicogeoriënteerde toezicht zijn zes doorlopende toezichtthema's geïnventariseerd:

- financieel beheer;
- integriteit;
- naleving procedurele voorschriften;
- invloed van de bedrijfsgenoten op het besluitvormingsproces;
- het omgaan met klachten;
- transparante verantwoording.

In principe benoemt de Toezichtkamer elk jaar uit deze zes thema's in het Toezichtplan (zie hierna) enkele speerpunten, die tot nadere themaonderzoeken leiden. Uiteraard ontslaat het benoemen van speerpunten schappen er niet van dat zij aan alle verplichtingen behoren te voldoen. Niet voor alle taken van de Toezichtkamer valt overigens een risicogeoriënteerde benadering toe te passen. Sommige taken hebben immers direct betrekking op vereisten waaraan een schap onverkort moet voldoen om te kunnen functioneren. In die gevallen is het voor de Toezichtkamer onwenselijk en onmogelijk om hierin prioriteiten te stellen. Ten aanzien van het toezicht op de naleving van de principes van goed schapbestuur is een risicogeoriënteerde benadering wel geschikt. Gezien de breedte van het terrein waarop toezicht plaatsvindt en de beschikbare capaciteit, is het immers onmogelijk om jaarlijks van de schappen een volledig beeld van de naleving op dit vlak te verkrijgen.

Een tweede element van risicogeoriënteerd toezicht, naast toezichtthema's en bijbehorende themaonderzoeken, is het opstellen van zogenoemde schapprofielen. Het schapprofiel is een factsheet met relevante informatie in het kader van de naleving van schappen. Het betreft een handzaam overzicht met algemene informatie, een risicoanalyse en aandachtspunten per toezichtthema. Door middel van onder andere een risico-inventarisatie per schap kan beargumenteerd een besluit worden genomen over het al dan niet betrekken van het schap bij een

bepaald themaonderzoek. In de loop van 2010 en 2011 zijn de eerste themaonderzoeken uitgevoerd. Voorts zijn de bevindingen die in de themaonderzoeken naar voren kwamen, op hun beurt gebruikt om de schaprofielen te verbeteren en waar nodig uit te breiden. Het nader uitwerken van de schaprofielen is in 2011 en 2012 met opzet aangehouden in afwachting van een besluit over de toekomst van het stelsel van schappen. Als gevolg van dit, inmiddels bekende, besluit zijn alle werkzaamheden met betrekking tot de schaprofielen gestaakt.

Het toezicht door de Toezichtkamer, zowel risicogeoriënteerd als niet-risicogeoriënteerd, is voorts cyclisch vormgegeven. Door het hanteren van een toezichtcyclus wordt het uitvoeren van toezicht systematisch doorlopen en met enige regelmaat kritisch tegen het licht gehouden. Dit kan periodiek leiden tot bijstelling van doelstellingen en prioriteiten. Van belang daarbij is dat met de wijziging van de Wbo in 2009 de toezichtcyclus ook is voorzien van twee meer formele ijkmomenten: de jaarlijkse vaststelling van een Toezichtplan én een Toezichtverslag. Bij het opstellen van het *Toezichtplan 2013* is vanwege het cyclische karakter van het toezicht dan ook rekening gehouden met inzichten en ervaringen die zijn opgedaan bij de uitvoering van toezichtonderzoeken in 2011 en eerder én met de actuele politieke situatie ten aanzien van de schappen.

Gezien de politieke onzekerheid over de toekomst van het stelsel in de afgelopen jaren, besloot de Toezichtkamer het Toezichtplan 2012 voornamelijk te richten op de reguliere toezichtactiviteiten en een aanvullend Toezichtplan, met daarin opgenomen specifieke themaonderzoeken, op te stellen zodra er politieke duidelijkheid verkregen zou zijn. Mede door de val van het kabinet begin 2012 en de daaropvolgende verkiezingen en kabinetsformatie in het najaar, kon de Toezichtkamer evenwel geen aanvullend Toezichtplan 2012 opstellen en zijn er dus geen specifieke themaonderzoeken meer benoemd en uitgevoerd. Voor de Toezichtkamer was de vraag of in 2013 een vergelijkbare handelwijze gevolgd zou moeten worden, of toch weer tot opname en inplanning van themaonderzoeken in het Toezichtplan 2013 overgegaan zou moeten worden. Er zijn immers vele ontwikkelingen bij de schappen gaande, zoals onderlinge samenwerking, reorganisaties en het afstoten van taken in het kader van mogelijke afbouw of opheffing van een schap. Daarbij is ook van belang dat de periode waarin schappen niet onderhevig zouden zijn aan het risicogeoriënteerde en themagerichte toezicht van de Toezichtkamer, juist in een periode van veel dynamiek, te lang zou kunnen voortduren. Het uitgangspunt voor de Toezichtkamer is dat de actuele politieke situatie en ontwikkelingen bij schappen maken dat er snel en gericht hierop ingespeeld dient te (kunnen) worden.

Mede na afstemming met de ministeries van EZ en SZW heeft de Toezichtkamer als gevolg van het politieke besluit over de opheffing van het stelsel van schappen besloten enkele eerder aangekondigde, maar nog niet uitgevoerde themaonderzoeken niet meer uit te voeren. Dit betreffen de themaonderzoeken met betrekking tot klachtbehandeling en intern toezicht. Wel wordt in het Toezichtplan 2013 de mogelijkheid opgehouden dat in 2013 door de Toezichtkamer

enkele themaonderzoeken uitgevoerd worden in het kader van de *SER-leidraad afbouw of opheffing product- en bedrijfsschappen*, die in 2012 primair ten behoeve van de schappen is opgesteld (zie de volgende paragraaf). Voor deze eventuele themaonderzoeken kan bijvoorbeeld en niet-limitatief gedacht worden aan specifieke onderzoeksonderwerpen als:

- integriteit;
- subsidieverlening;
- voorzieningen/reserves;
- heffingen;
- sociaal plan en
- toepassing van de zogenaamde PBO-toets (SER-regelgeving).

Zodra de Toezichtkamer besluit om in 2013 nadere themaonderzoeken in het kader van mogelijke afbouw of opheffing van schappen uit te voeren, zullen de schappen daarvan zo spoedig mogelijk in kennis gesteld worden. Omdat de mogelijkheid bestaat dat dergelijke themaonderzoeken zich niet alleen op alle, maar ook op één of enkele schappen richten en daarbij snelheid van handelen gewenst is, zal dit te zijner tijd niet via een aanvullend Toezichtplan, maar rechtstreeks met de desbetreffende schappen gecommuniceerd worden. Ook het Toezichtplan 2013 wijkt dus als gevolg van de politieke discussie en besluitvorming over het stelsel, net als in 2012, af van de inmiddels gebruikelijke werkwijze.

SER-leidraad afbouw of opheffing product- en bedrijfsschappen

Op 20 december 2011 is in de Tweede Kamer een motie aangenomen waarin opgeroepen werd de product- en bedrijfsschappen op te heffen. Deze motie was, naar later is gebleken, het voorlopige sluitstuk van een jarenlange politieke discussie over de toekomst van het stelsel en kon ertoe leiden dat schappen hierop wensten te anticiperen. Als gevolg van de motie kon bij schappen of hun dragende organisaties de wens ontstaan om taken of middelen² aan partijen buiten het schap (publiek of privaat) over te dragen, om de werkingssfeer van het schap aan te passen (opting-out) of het schap geheel op te heffen. De in 1950 ingevoerde Wbo is geschreven vanuit de gedachte van continuïteit van het stelsel van schappen en biedt geen direct inzicht voor de vraagstukken van afbouw of opheffing die zich vanwege de Kamermotie bij een groot aantal of zelfs alle schappen mogelijk gelijktijdig konden voordoen. Derhalve heeft de Toezichtkamer besloten deze problematiek nader inzichtelijk te maken via een specifiek op te stellen

² Niet zijnde de in het Kabinetsstandpunt PBO, d.d. 5 oktober 2011, opgenomen schapactiviteiten van publiek belang op het gebied van medebewind, plant- en diergezondheid en dierenwelzijn, voedselveiligheid en gezondheid.

leidraad. Mede op verzoek van de ministers van SZW en (toenmalig) EL&I³ heeft de Toezichtkamer in het verslagjaar de *SER-leidraad afbouw of opheffing product- en bedrijfsschappen* opgesteld, met als doel om voor alle betrokken partijen richting te geven en inzicht te bieden in de toepassing van de geldende wet- en regelgeving in de situatie van afbouw of opheffing van schappen.

Op 14 juni 2012 is ten behoeve van de op te stellen leidraad een brainstormbijeenkomst voor vertegenwoordigers van de schappen georganiseerd. Hierbij zijn de eerste contouren van de conceptleidraad gepresenteerd en bestond de gelegenheid voor het stellen van vragen en het leveren van inbreng. De leidraad is op 28 juni vastgesteld door de Toezichtkamer en op 6 juli 2012 aan alle betrokkenen, schappen en ministeries, ter beschikking gesteld. Aangezien de schappen publieke organen zijn en de door de desbetreffende ondernemers opgebrachte middelen dus een publiek karakter hebben, dient er bij afbouw of opheffing van een schap voldaan te worden aan de geldende wet- en regelgeving en in het bijzonder aan de beginselen van zorgvuldigheid, transparantie en integriteit. Bij de leidraad is ter informatie dan ook een separate notitie bijgevoegd, getiteld: *Belangrijke normen in het kader van de beginselen van zorgvuldigheid, transparantie en integriteit*. Zowel de leidraad als de bijbehorende notitie zijn openbaar en op de SER-website opgenomen.

De leidraad kent drie algemene en volgtijdelijke uitgangspunten die ook nader uitgewerkt en toegelicht worden. Dit betreft:

- *Uitgangspunt A:* Ook ten tijde van afbouw of opheffing kan het doen van uitgaven en ontvangen van inkomsten door een schap alleen plaatsvinden op basis van een vooraf goedgekeurde begroting, dan wel herziene begroting, waaruit de gemaakte beleidskeuzes van het schap voldoende zichtbaar worden.
- *Uitgangspunt B:* Ten tijde van de afbouw of opheffing dient het schap aan alle (toekomstige) verplichtingen te kunnen voldoen, zo nodig met aanwending van alle reserves.
- *Uitgangspunt C:* Het ten tijde van de afbouw of opheffing overdragen van taken of activiteiten en de daarbij behorende middelen kan pas geschieden nadat aan alle (toekomstige) verplichtingen kan worden voldaan, waarbij de door de bedrijfsgenoten opgebrachte middelen zo veel als mogelijk moeten worden benut voor het doel of de doelgroep waarvoor deze bijeengebracht zijn.

Een van de afgeleide doelen van de leidraad is om de schappen te helpen tijdig inzicht te verkrijgen in de eventuele financiële en juridische risico's die zij lopen bij de afbouw of opheffing van het schap. Het is onder meer een hulpmiddel voor bestuurders en het schapsecretariaat om ervoor te zorgen dat de verantwoordelijkheid voor het voldoen aan de wet- en regelgeving in de situatie van afbouw of opheffing met vertrouwen kan worden gedragen, juist ook omdat bestuurders

³ Zoals opgenomen in de brief van de minister van SZW mede namens de minister van EL&I d.d. 12 april 2012 aan de Toezichtkamer (over de instemming met het Toezichtplan 2012), die op 17 april 2012 conform verzoek ook aan alle schapbesturen ter beschikking is gesteld.

Eirie Bakker-Derks, voorzitter Hoofdbedrijfschap Ambachten en Hoofdbedrijfschap Detailhandel

“2012 is een bijzonder jaar geweest voor de product- en bedrijfschappen en dus ook voor HBA en HBD. Een jaar waarin, als gevolg van de politieke situatie, het toezicht van de SER anders vorm heeft gekregen dan voorzien. Een jaar waarin de beide schappen, ieder op een eigen manier, antwoord hebben gegeven op de politieke druk tot opheffing. Ik weet zeker dat de schappen over enige tijd node gemist zullen worden. Ik ben dan ook blij dat de SER vanuit een andere rol nog eens goed kijkt naar de ondersteuning die de ambachtseconomie nodig heeft voor een gezonde toekomst.”

“Een jaar waarin, als gevolg van de politieke situatie, het toezicht van de SER anders vorm heeft gekregen dan voorzien”

of het schap onder andere aansprakelijk gesteld kunnen worden voor handelingen in strijd met wet- en regelgeving. Mede om deze reden is het voor een schap dat zich richt op afbouw of opheffing, raadzaam om tijdig een afbouw-/opheffingsplan op te stellen als onderdeel van de toelichting op een nieuwe of herziene begroting en daarin alle relevante aspecten van afbouw of opheffing te adresseren.

De uitvoering van het afbouw-/opheffingsplan behoort te passen in een geldende en dus vooraf door de Toezichtkamer goedgekeurde begroting, dan wel herziene begroting. Voor de goedkeuring van de (herziene) begroting is het voor de Toezichtkamer van belang voldoende te zijn geïnformeerd over de gemaakte beleidskeuzes en de financiële positie van het schap dat verkeert in afbouw of opheffing.

Ten aanzien van in ieder geval de volgende punten is het van belang dat een schap deze in een afbouw-/opheffingsplan adresseert.

- Een beschrijving van de aanleiding en de achtergrond van de afbouw of opheffing en de daarmee samenhangende beleids- en organisatiewijzigingen.
- Een integrale beschrijving van de financiële situatie van het schap, inclusief de financiële gevolgen van afbouw of opheffing voor het schap.
- Een financiële beschrijving met betrekking tot personele aangelegenheden, zoals ten aanzien van de kosten van reorganisatie, inclusief een sociaal plan, mogelijke pensioenverplichtingen (afkoop en indexatie) en overige rechten/claims van het huidige personeel en voormalige medewerkers.

- Een omschrijving van in het kader van afbouw of opheffing te treffen voorzieningen; onder meer met inbegrip van de financiering van de voorziening, de eisen die aan de voorziening worden gesteld en de eventuele vrijval van voorziening en begunstigden.
- Een uiteenzetting van en toelichting op het beleid ten aanzien van (langlopende) verplichtingen, activa en (des)investeringen; onder meer ten aanzien van een eventueel pand in eigen bezit, ingekochte diensten ten behoeve van het schap, ingekochte diensten ten behoeve van de sector/subsidies, projecten en verplichtingen.
- Een omschrijving van en toelichting op de waarde van alle activa en passiva, zoals goodwill, intellectueel eigendom, databestanden en niet uit de balans blijvende activa (zoals een afgeschreven gebouw).

Omdat de leidraad in deze vorm een beperkte juridische kracht heeft, is in het verslagjaar ook besloten om het *Besluit beleidsregels toezicht* (Bbt) van de Toezichtkamer aan te passen en de belangrijkste elementen uit de leidraad hierin te formaliseren. Het gewijzigde Bbt, met de nieuwe beleidsregel 7 (Begrotingen bedrijfslichamen in verband met opheffing), is in de Toezichtkamervergadering van 18 december 2012 vastgesteld (zie ook het hoofdstuk *Herziening regelgeving*).

In de tweede helft van 2012 is een aanzienlijk deel van de toezichtcapaciteit ingezet om met diverse schappen, veelal nog informeel, van gedachten te wisselen over specifieke afbouw- of opheffingsplannen en aangelegenheden die daarmee verband houden. Daarbij valt onder andere te denken aan organisatieaanpassingen in voorbereiding op afbouw en opheffing, zoals het staken van taken of het niet langer aangaan van langlopende (financiële) verplichtingen. Na de presentatie van het regeerakkoord eind 2012 zijn deze contacten verder verbreed naar een groter aantal schappen en ook geïntensiveerd. Dit omdat inmiddels bekend was geworden dat alle schappen uiteindelijk opgeheven zullen worden. Er zijn drie schappen die in het verslagjaar al verdergaande stappen hebben gezet, met daarbij veel aandacht voor de personele gevolgen en de financiering daarvan. Vanwege de gewenste transparantie van de verantwoording wordt hierna nader ingegaan op de activiteiten van de Toezichtkamer in het verslagjaar met betrekking tot deze schappen.

Het Bedrijfschap Afbouw (BA) heeft de Toezichtkamer in een vroegtijdig stadium betrokken bij plannen voor een reorganisatie, inhoudende uitbesteding van de werkzaamheden van het schap aan een stichting (Technisch Bureau Afbouw) die is opgericht door sociale partners. Gezien de reikwijdte van de door BA voorgestelde organisatiewijzigingen en bijbehorende mogelijke overdracht van publieke middelen naar private partijen, heeft de Toezichtkamer besloten om de conceptplannen in het licht van de leidraad te beschouwen. Na gesprekken met en brieven van de Toezichtkamer en overleg met de Belastingdienst, heeft het schap gekozen voor een zogenoemde ‘kosten voor gemene rekening-constructie’ met deze stichting. Deze constructie houdt in dat het voormalige personeel van het schap in dienst is getreden bij de stichting, die werkzaamheden voor

het schap uitvoert, met uitzondering van de secretaris die deels in dienst blijft bij het schap. Alleen de personeelskosten worden gezamenlijk door het schap en de stichting gedragen. Het schap heeft daarnaast toezeggingen gedaan om (de schijn van) belangenverstrengeling te voorkomen, die kan ontstaan als telkens dezelfde personen bij de besluitvorming betrokken zijn, en over het tijdig betrekken van bedrijfsgenoten bij de verdere besluitvorming. Ook zal de waarde van het eigen bezit van pand en grond, die het schap wil verkopen aan de stichting, worden bepaald door een onafhankelijke taxateur. Eerdere zorgen over de besteding van publieke middelen en het objectief blijven verrichten van de publieke taken van het schap zijn daarmee weggenomen, waarna eind december 2012 de begroting 2013 door de Toezichtkamer kon worden goedgekeurd en het schap gemachtigd is tot het aangaan van de beoogde verplichtingen.

Het Hoofdbedrijfschap Detailhandel (HBD) en het Productschap Vis (VIS) hebben beide eind 2012 besloten tot opheffing over te gaan. HBD is voornemens om zo snel mogelijk alle taken te beëindigen dan wel over te dragen aan partijen buiten het schap. Na 2013 zal een beperkte organisatie resteren voor de afwikkeling van het schap. De financiering van de geprognoseerde opheffingskosten vindt plaats via een hogere huishoudelijke heffing 2013, het aanwenden van de algemene reserve en door reductie in de financiering van activiteiten voor de sector. Voor de circa zestig medewerkers geldt het sociaal plan dat door de bedrijfschappen gezamenlijk afgesloten is. Bij HBD is het tijdige overleg met de Toezichtkamer uitgemond in een goedgekeurde herziene begroting 2013 die dekking geeft voor de financiering van de voorgenomen opheffing. Ook de herziene begroting 2012 kon tijdig worden goedgekeurd. HBD heeft een toelichting toegevoegd aan de herziene begroting voor 2013 over de wijze waarop het schap tot een waardering komt van alle activa en passiva, ook als ze niet uit de balans blijken, en van mogelijke voorgenomen overdrachten van taken, medewerkers en middelen (inclusief onroerend goed, en juridische claims). De Toezichtkamer zal worden geïnformeerd over de verdere uitwerking, zoals de mogelijke overdracht van taken naar private partijen. Aandachtspunt bij de opheffing is de gezamenlijke afdeling van HBD en het Hoofdbedrijfschap Ambachten (HBA) voor het opleggen en innen van heffingen. Over de afwikkeling en de bijbehorende planning zullen deze schappen nog afspraken maken.

VIS heeft eind 2012 besloten om per 1 juli 2013 de meeste activiteiten te beëindigen en alle activiteiten uiterlijk 31 december 2013 af te ronden, dan wel over te dragen naar private partijen. Mogelijk kan dit gepaard gaan met een overdracht van middelen en medewerkers. Taken van VIS op het terrein van medebewind, plant- en diergezondheid en dierenwelzijn en voedselveiligheid en gezondheid, en eventueel medewerkers, kunnen in aanmerking komen voor een overdracht naar het ministerie van EZ. Het jaar 2014 wil het schap benutten voor de verdere afwikkeling van het schap. Om de afbouw op deze termijn te financieren verhoogt het schap de huishoudelijke heffing in 2013 en 2014. Tevens is het schap voornemens om bestemmingsreserves aan te wenden voor het financieren van de afbouwkosten, ook wat het sociaal plan van de productschappen betreft dat van

toepassing is. Het schap heeft inmiddels een daartoe strekkend ontheffingsverzoek (van het in de Vfb 2011 daartoe bepaalde) bij de Toezichtkamer ingediend. Net als bij HBD heeft de Toezichtkamer in het traject met VIS gesproken over de toepassing van de leidraad en vragen van het schap daarover. Daarbij is ook een eerste versie van het afbouw-/opheffingsplan aan de orde gekomen. In de begroting 2013 van het schap zijn de financiële consequenties van de afbouw in 2013 opgenomen. Dit is door de Toezichtkamer eind 2012 goedgekeurd. Met VIS is afgesproken dat het de Toezichtkamer met volgende versies van het afbouw-/opheffingsplan op de hoogte houdt van de nadere invulling van het afbouwtraject, met name de waardering van activa en passiva en de eventuele overdracht van taken, medewerkers en middelen. Ook is aan de orde geweest dat bij een eventuele overdracht aan private partijen sprake kan zijn van staatssteun en van (de schijn van) belangenverstrengeling en dat bedrijfsgenoten tijdig bij de besluitvorming daarover moeten worden betrokken.

De verwachting is dat in 2013 een verdere intensivering van overleg en afstemming met schappen zal plaatsvinden, ook informeel, over begrotingen, afbouw-/opheffingsplannen en daarmee verband houdende zaken. Daarbij is wel van belang dat schappen in een zo vroeg mogelijk stadium in overleg treden met de Toezichtkamer.

Leo Stevens, lid van de Toezichtkamer

“Zoals overal in het leven is vertrouwen cruciaal. Zonder vertrouwen is samenleven een problematische aangelegenheid. ‘Goede trouw’ zorgt immers voor stabiliteit in maatschappelijke transitieprocessen en geeft ruimte voor dynamiek en ontplooiing. Omdat vertrouwen zo belangrijk is, zijn ook toezichthouders van belang. Zij moeten het vertrouwen in maatschappelijk opzicht borgen. Niet door organisaties bij hun reguliere bedrijfsbeleid hinderlijk voor de voeten te lopen of door kostbare bureaucratische controleprocedures te introduceren die niet kunnen meedemen met de bedrijfsprocessen, maar door de bestuurders te blijven bevragen op zingeving, motivatie, effectiviteit en rechtmatigheid. Het gaat erom de toon in de top zuiver te houden. Betrouwbaar!”

“Zonder vertrouwen is samenleven een problematische aangelegenheid.”

Herziening regelgeving

In het verslagjaar is regelgeving voor de schappen gewijzigd. Dit betreft enerzijds twee aanpassingen van specifieke SER-regelgeving, te weten het *Besluit beleidsregels toezicht* (Bbt). Anderzijds is overheidsregelgeving ten aanzien van de bezoldiging van (top)functionarissen, ook van toepassing op de schappen, aangepast. De betreffende wijzigingen worden hierna toegelicht.

Besluit beleidsregels toezicht

Het Bbt geeft aan hoe de Toezichtkamer van de SER een aantal van haar toezichttaken uitvoert, in het bijzonder de goedkeurings- en instemmingstaken. Beleidsregel 6, onderdeel 2, betreft het beleid van de Toezichtkamer bij het goedkeuren van een verordening waarin een schap de vergoeding van zijn voorzitter regelt. Deze beleidsregel is in de verslagperiode aangepast, waarbij de verwijzing naar de *SER-Verordening vergoeding voorzitter 2010* is vervangen door verwijzing naar de *SER-Verordening vergoeding voorzitter SER 2012*. Materieel gezien is er nauwelijks verschil tussen beide verordeningen. Dit betekent dat uitgangspunt blijft dat de vergoedingsregeling voor de voorzitter van een schap prudent en transparant dient te zijn, juist omdat de vergoedingen betaald worden uit publiek gefinancierde middelen en dat voorts voor een voorzitter de verordening geen andere beloningselementen en per beloningselement ook niet een hoger bedrag mag bevatten dan is bepaald voor de voorzitter van de SER.

De vergoedingsregeling van de voorzitter van de SER is met ingang van de voorzitterswisseling per 1 september 2012 gewijzigd. Hierbij is rekening gehouden met het feit dat de SER per 1 januari 2011 is aangesloten bij het ABP en zijn er enkele technische wijzigingen doorgevoerd. Tevens is in de *SER-Verordening vergoeding voorzitter SER 2012* rekening gehouden met het op 6 december 2011 door de Tweede Kamer aanvaarde wetsvoorstel Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT, zie ook hierna).

In december 2012 is door de Toezichtkamer een tweede wijziging van het Bbt vastgesteld. Met dit wijzigingsbesluit wordt een nieuwe beleidsregel toegevoegd, die criteria bevat voor de toetsing van (herziene) begrotingen van schappen in het geval dat in zo'n begroting rekening wordt gehouden met de naderende opheffing van het schap. De reden voor het opstellen van deze beleidsregel is om de eisen uit Vfb 2011 die betrekking hebben op het inzicht dat begrotingen van schappen dienen te verstrekken in de financiële huishouding, op transparante en eenduidige wijze te expliciteren voor die gevallen dat schappen met hun (herziene) begrotingen rekening houden met naderende opheffing. Dit vond de Toezichtkamer van belang omdat het inzichtvereiste en de daarbij te hanteren toetscriteria in de Vfb 2011 niet nader zijn geëxpliciteerd. Een andere reden voor het opstellen van deze beleidsregel is om de in de *SER-leidraad afbouw of opheffing*

product- en bedrijfsschappen opgenomen uitgangspunten en bijbehorende uitwerkingen te formaliseren. De toetscriteria in deze beleidsregel zijn dan ook overeenkomstig de uitgangspunten en uitwerkingen in de leidraad. Het besluit tot deze wijziging van het Bbt is op 4 januari 2013 in werking getreden (Publicatie in het Mededelingenblad en Verordeningenblad Bedrijfsorganisatie, 2013 nr. 2).

Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector

Met ingang van 1 januari 2013 geldt de WNT. Deze nieuwe wet is evenals de Wopt van toepassing op de schappen, maar stelt nieuwe en verdergaande eisen. De WNT stelt regels voor de hoogte van bepaalde beloningen en beëindigingsvergoedingen. Deze regels kunnen afhankelijk van het geval van toepassing zijn op afspraken die vóór 1 januari 2013 zijn gemaakt en gelden bovendien voor meer personen dan onder de Wopt.

De WNT bepaalt dat beloningen en vergoedingen die strijdig zijn met deze wet moeten worden teruggegeven of teruggevorderd. Ook de openbaarmakingsplicht reikt verder dan onder de Wopt: de jaarrekening 2013 moet aan deze nieuwe eisen voldoen. De accountant van het schap heeft de nieuwe taak. Onder bepaalde omstandigheden heeft hij een meldplicht aan de minister van EZ ten aanzien van door hem geconstateerde overschrijding van de WNT-norm.

De schappen hebben een eigen verantwoordelijkheid om aan deze nieuwe wettelijke plichten te voldoen. Dit kan onder meer aan de orde zijn bij de uitvoering van sociale plannen in het kader van opheffing van een schap. De *SER-Verordening vergoeding voorzitter SER 2012* is reeds aan de WNT aangepast en dit zal begin 2013 ook geschieden voor de Vfb 2011.

Bevindingen goedkeuring verordeningen

In aanvulling op de informatie die is opgenomen over de goedkeuring van verordeningen en besluiten van de schappen (zie *Goedkeuring verordeningen onder Reguliere werkzaamheden*), zijn hierbij de bevindingen van de Toezichtkamer in het verslagjaar per verordening of besluit opgenomen.

Vergoedingen

PT heeft in 2011 een voorzittersvergoeding vastgesteld die in 2012 nog voorlag en die qua niveau van de vergoeding wel, maar qua inhoud niet voldeed aan het Bbt. PT heeft toegezegd een nieuwe verordening op te stellen. De goedkeuring van de vergoedingsregeling is in afwachting daarvan verdaagd.

VIS heeft in zijn vergoedingsregeling de definitie van 'voorzitter' aangepast. De gewijzigde verordening voorziet erin dat de plaatsvervangend voorzitter gedurende een interimperiode recht heeft op dezelfde vergoeding als de voorzitter. De Toezichtkamer heeft de wijzigingsverordening goedgekeurd.

De verordening *Vergoedingsregeling voorzitter, bestuurs- en commissieleden van HBD* bevatte een vergoeding voor bestuursleden die op grond van het Bbt niet is toegestaan. Conform de afspraak die met het schap gemaakt is, bevat de vergoedingsregeling die in 2012 voor de zittingsperiode 2013-2014 is vastgesteld geen afwijkende vergoedingen meer.

Autonome verordeningen

PT heeft in een verordening een bepaling opgenomen die derdenbinding betreft. Derdenbinding is op grond van artikel 102, lid 2, Wbo uitsluitend mogelijk indien daarin is voorzien in het instellingsbesluit. Het instellingsbesluit van PT voorziet daar evenwel niet in. In overleg met het schap is besloten de verordening gedeeltelijk goed te keuren. Daarnaast is het schap erop gewezen dat in de toelichting bij de verordening onvoldoende aandacht wordt besteed aan de administratieve lasten die de verordening meebrengt voor ondernemers.

Heffingsverordeningen

PDV heeft in 2012 de bestemmingsheffingsverordening opnieuw vastgesteld en daarbij de verordening uit 2009 ingetrokken. In de overgangsbepalingen is opgenomen dat de verordening uit 2009 nog wel van kracht blijft voor opgelegde of nog op te leggen heffingen over de jaren 2009 tot en met 2011. Omdat tijdens het goedkeuringstraject is gebleken dat een aantal staatssteunmaatregelen waar de heffing betrekking op heeft in 2009 nog niet waren aangemeld, is in overleg met het schap en het toenmalige ministerie van EL&I besloten de verordening gedeeltelijk goed te keuren, zodanig dat de goedkeuring betrekking heeft op de goedgekeurde staatssteunmaatregelen. De verordening die eind 2012 is vastgesteld voor het jaar 2013, voldoet wel aan alle vereisten.

Met HBAG is overleg gevoerd over de verordeningen bestemmingsheffingen pootgoedfonds en consumptieaardappelfonds. Omdat de verordeningen voor 2011 nog voorliggen bij de Europese Commissie, is de goedkeuring van de verordeningen voor het jaar 2012 verdaagd.

Een aantal schappen stelt de heffingsverordeningen niet meer jaarlijks vast. Daardoor kan bij doorlopende heffingsverordeningen de situatie ontstaan dat in een kalenderjaar verscheidene verordeningen van toepassing zijn. In overleg met en op voorstel van de schappen is een oplossing gevonden in een overgangsbepaling.

Jaarrekeningen

In het verslagjaar zijn niet alleen de reguliere jaarrekeningen van de schappen aan de Toezichtkamer voorgelegd, maar ook het besluit tot instemming met de rekening van vereffening en het besluit tot vaststelling van de jaarrekening 2006 tot en met 2008 van het opgeheven Bedrijfschap voor het Natuursteenbedrijf. De Toezichtkamer heeft ingestemd met beide besluiten.

Bijlagen

De reserves van VIS en PW liggen boven de geldende norm. Beide schappen hebben aldus een reserve die hoger is dan één maal de jaarlasten. Aan VIS is in 2012 ontheffing verleend van deze bepaling onder de nadrukkelijke voorwaarde dat het schap de maatregelen, die genomen zijn om het niveau van de reserve terug te brengen, aanscherpt. PW heeft van de Toezichtkamer een ontheffing van deze bepaling verkregen, omdat het schap gelden moet reserveren in verband met een uitspraak van het College van Beroep voor het bedrijfsleven. De reserve van PA, waarvan in 2010 geconstateerd is dat deze te hoog was, voldoet inmiddels aan de norm. Zie ook onder *Reserves* onder *Financieel overzicht*.

De instemming met de jaarrekeningen van BA en PW is enige tijd aangehouden, omdat de vereiste herziene begroting ontbrak. De Toezichtkamer heeft inmiddels in kunnen stemmen met de besluiten. In het algemeen is geconstateerd dat bij een aantal jaarrekeningen meer aandacht moet worden geschonken aan de toelichting.

Begrotingen

Bij de beoordeling van de begrotingen voor 2013 is gebleken dat nog niet alle schappen de begrotingen conform de Vfb 2011 hebben ingericht. In een aantal gevallen is het vermogensbeleid en de vergoedingen voor de voorzitter niet voldoende toegelicht of was de toelichting in het algemeen summier. De

bevindingen zijn onder de aandacht van de desbetreffende schappen gebracht. De opmerkingen waren niet van dien aard dat goedkeuring aan de begrotingen is onthouden.

Voorziening gemeenschappelijke behartiging van belangen

Op grond van artikel 109 Wbo kunnen twee of meer schappen tezamen een voorziening ter gemeenschappelijke behartiging van belangen instellen. Een dergelijke voorziening behoeft de goedkeuring van de SER. In 2012 hebben zes productschappen in overleg met het toenmalige ministerie van EL&I bij besluit een Gemeenschappelijke Medebewindsorganisatie Productschappen ingesteld. Daarmee wordt beoogd de kwaliteit, continuïteit en efficiency van de medebewindswerkzaamheden te waarborgen. Samen met het besluit zijn mandaatverleningsbesluiten aan de Toezichtkamer voorgelegd. Alhoewel deze besluiten niet onder het goedkeuringsrecht van de Toezichtkamer vallen, zijn zij wel beoordeeld. Gebleken is dat niet in alle gevallen de mandaatbesluiten aansluiten op de verordeningen van de respectievelijke schappen waarin bestuursbevoegdheden zijn geregeld. De schappen zijn hier per brief op gewezen. De Toezichtkamer heeft het *Besluit Gemeenschappelijke Medebewindsorganisatie Productschappen 2012* goedgekeurd.

Overzicht voorzittersvergoedingen product- en bedrijfschappen 2010 en 2011

Schap	Dagdelen werkzaam 2010	Jaarrekening 2010*	Dagdelen werkzaam 2011	Jaarrekening 2011*
BA	4,0	19.920	4,0	19.920
BOS	1,2	16.493	1,5	18.586
PD ¹	-	-	-	-
HBA ²	4,0	46.200	4,0/5,0	53.300
HBAG	3,0	20.000	3,0	20.000
HBD ³	5,0	57.750	4,0/5,0	49.564
HOR	1,8	20.790	1,8	22.140
HPA, PA, PW, PDV ⁴	10,0	155.500	10,0	166.500
MVO	4,0	60.073	4,0	61.052
PPE ⁵	4,0	47.000	4,0	62.000
PVV	8,0	114.000	8,0	116.000
PT ⁶	8,0	149.000	8,0	82.000
VIS	4,0	60.653	4,0	61.852
PZ	5,0	74.625	5,0	76.061

* Bedragen in euro's

Aangezien deze informatie gebaseerd is op de jaarrekeningen van de schappen, kan een vergelijkbaar inzicht in de gegevens over 2012 overigens pas (later) in 2013 verkregen worden.

- 1 PD had in 2010 en 2011 geen vaste voorzitter.
- 2 De voorzitter van HBA is met ingang van 1 september 2011 5 dagdelen werkzaam.
- 3 De voorzitter van HBD is met ingang van 1 september 2011 5 dagdelen werkzaam.
- 4 Het bedrag voor de voorzittersvergoeding 2011 betreft de vergoeding voor de toenmalige voorzitter.
Per 15 oktober 2011 is een nieuwe voorzitter aangetreden. De vergoeding voor deze voorzitter bedroeg in de periode 15 oktober 2011 tot en met 31 december 2011 29.700 euro.
- 5 Per 15 mei 2010 heeft PPE een nieuwe voorzitter. De vergoeding 2010, op basis van afgerond 4 dagdelen per week (0,39 FTE), geldt de periode 15 mei 2010 tot en met 31 december 2010.
- 6 Het bedrag voor de voorzittersvergoeding 2011 betreft de periode juni tot en met december van 2011.
In de eerste vijf maanden van 2011 had PT geen voorzitter.

Bijlagen

Overzicht product- en bedrijfschappen

Productschappen

Hoofdproductschap Akkerbouw

Louis Braillelaan 80
Postbus 908
2700 AX Zoetermeer
tel. 079 3687003
www.hpa.nl

Productschap Diervoeder

Louis Braillelaan 80
Postbus 908
2700 AX Zoetermeer
tel. 079 3687011
www.pdv.nl

Productschap Dranken

Dagelijkse Groenmarkt 3-5
Postbus 242
2501 CE Den Haag
tel. 070 8914900
www.productschapdranken.nl

Productschap Akkerbouw

Louis Braillelaan 80
Postbus 908
2700 AX Zoetermeer
tel. 079 3687007
www.productschapakkerbouw.nl

Productschap Margarine, Vetten en Oliën

Louis Braillelaan 80
Postbus 931
2700 AX Zoetermeer
tel. 079 3634350
www.mvo.nl

Productschap Tuinbouw

Louis Pasteurlaan 6
Postbus 280
2700 AG Zoetermeer
tel. 079 3470707
www.tuinbouw.nl

Productschap Vee en Vlees en

Productschap Pluimvee en Eieren
Louis Braillelaan 80
Postbus 460
2700 AL Zoetermeer
tel. 079 3687100 / 079 3687003
www.pve.nl

Productschap Vis

gebouw Visserijcentrum
Treubstraat 17
Postbus 72
2280 AB Rijswijk
tel. 070 3369600
www.pvis.nl

Productschap Wijn

Louis Braillelaan 80
Postbus 908
2700 AX Zoetermeer
tel. 079 3687015
www.wijninfo.nl

Productschap Zuivel

Louis Braillelaan 80
Postbus 755
2700 AT Zoetermeer
tel. 079 3681500
www.prodzuivel.nl

Bedrijfschappen

Bedrijfschap Afbouw

Mauritskade 27
2514 HD Den Haag
tel. 070 3366500
www.bedrijfschapafbouw.nl

Hoofdbedrijfschap Agrarische Groothandel

Turfstekerstraat 63
Postbus 1012
1430 BA Aalsmeer
tel. 0297 380090
www.hbag.nl

Hoofdbedrijfschap Ambachten

gebouw De Leeuwenhoek
Ierlandlaan 21
Postbus 895
2700 AW Zoetermeer
tel. 079 3161111
www.hba.nl

Hoofdbedrijfschap Detailhandel

Nieuwe Parklaan 72-74
Postbus 90703
2509 LS Den Haag
tel. 070 3385600
www.hbd.nl

Bosschap (Bedrijfschap voor de bosbouw, het bosbeheer, het natuurbeheer en de houtteelt)

Princenhof Park 9
Postbus 65
3970 AB Driebergen-Rijsenburg
tel. 030 6930130
www.bosschap.nl

Bedrijfschap Horeca en Catering

Baron de Coubertinlaan 6
Postbus 121
2700 AC Zoetermeer
tel. 079 3680707
www.kenniscentrumhoreca.nl

Bijlagen

Afkortingen

BA	Bedrijfschap Afbouw
Bbt	Besluit beleidsregels toezicht
BOS	Boschap
EL&I	(Voormalig ministerie van) Economische Zaken, Landbouw en Innovatie
EZ	(Ministerie van) Economische Zaken
HBA	Hoofdbedrijfschap Ambachten
HBAG	Hoofdbedrijfschap Agrarische Groothandel
HBD	Hoofdbedrijfschap Detailhandel
HOR	Bedrijfschap Horeca en Catering
HPA	Hoofdproductschap Akkerbouw
MVO	Productschap Margarine, Vetten en Oliën
PA	Productschap Akkerbouw
PBO	Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie
PD	Productschap Dranken
PDV	Productschap Diervoeder
PPE	Productschap Pluimvee en Eieren
PT	Productschap Tuinbouw
PVV	Productschap Vee en Vlees
PW	Productschap Wijn
PZ	Productschap Zuivel
SER	Sociaal-Economische Raad
SZW	(Ministerie van) Sociale Zaken en Werkgelegenheid
Vfb 1999	Verordening financiën bedrijfslichamen 1999
Vfb 2011	Verordening financiën bedrijfslichamen 2011
VIS	Productschap Vis
Wbo	Wet op de bedrijfsorganisatie
Wopt	Wet openbaarmaking uit publieke middelen gefinancierde topinkomens
WNT	Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector

UITGAVE Sociaal-Economische Raad, Den Haag

BASISONTWERP 2D3D

ONTWERP en **OPMAAK** Sheila Kok grafische vormgeving

PORTRETFOTO'S Christiaan Krouwels

DRUK Albani Drukkers, Den Haag

PAPIER Omslag 250 grams Oxford (FSC)

Binnenwerk 140 grams Oxford (FSC)

© 2013, Sociaal-Economische Raad

Alle rechten voorbehouden

ISBN 978-94-6134-050-4

SOCIAAL-ECONOMISCHE RAAD

Afdeling Communicatie
Bezuidenhoutseweg 60
Postbus 90405
2509 LK Den Haag

T 070 3499 525

F 070 3832 535

E communicatie@ser.nl

www.ser.nl